

ΑΠΟΘΗΚΗ

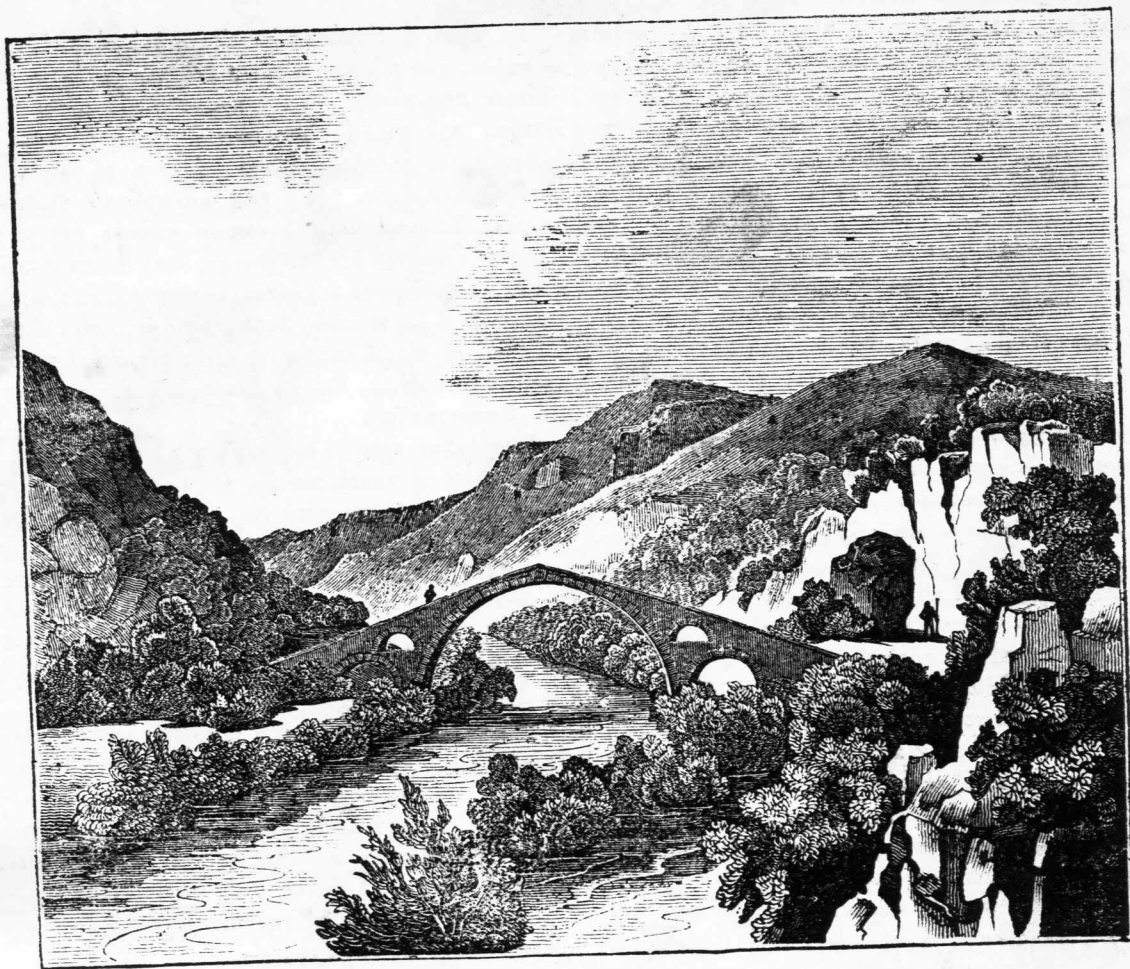
ΤΩΝ

ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΓΝΩΣΕΩΝ.

ΑΠΡΙΛΙΟΣ, 1840.]

[ΑΡΙΘ. 40.]

Ο ΠΟΤΑΜΟΣ ΕΥΡΩΤΑΣ.

Θεωρία τοῦ Ποταμοῦ Εὐρώτα.

Κύλα, τῆς Σπάρτης ποταμί ! τὰ μύματά σου κύλα
Εἰς τὸν ἄφρον σου τὰ ὠχρὰ καὶ μαρμαμμένα φύλλα
Τοῦ κρύου φθινοπώρου,
Μὲ σιωπὴν ἀκολουθοῦν τὸ βροντερόν σου κύμα.
Καθὼς αὐτὰ, σ' ἀκολουθῶ σιωπηλὸς, μὲ βῆμα
Θρηνοῦντος ὁδοιπόρου.

Ποῦ εἶν', Εὐρώτα, σὲ παῖροί ἐκείν' οἱ δοξασμένοι,
'Ὡς κύκνος, ὅταν ἐπαῖξεν ἡ θαυμαστὴ 'Ελένη
'Σ τὰ πρύσταλα νερά σου

Καὶ μὲ τὸν 'Αγρησίαον ὁ ἥρως ὁ Θηβαῖος
'Οπόταν ἠγωνίζετο ἀκούρατος, δρομαῖος
'Ὡσαν τὰ μύματά σου ;

'Ηχῶ ἀρχαία δὲν λαλεῖ τὴν σήμερον κῆρυξ,
Κατ'ἔπειτα καὶ σιωπῇ καὶ θλίψει π' ἱερῆα

Καὶ ἄλλο δὲν ἀκούεται παρὰ τῶν καλάμινων
'Ο συριγμός, καὶ ἡ βοὴ τοῦ κύματός σου μόνον,
'Οπού βροντᾷ καὶ τρέχει.

Νὰ τοῦ Λυκούργου ἡ πατρίς, ἡ γῆ τῶν ἀθανάτων,
'Ἡ γῆ μεγάλων πράξεων, μεγάλων ὀνομάτων !

'Ὡ τῆς Πειλοποννήσου
Βασίλισσα, ὦ Σπάρτη μου ! σ' ἀσπάζομαι μὲ σέβας,
Κ' ἐγγίζουσα τοὺς πόδας μου μὲ περπολεῖ τὰς φλίβας
'Ἡ γηραιά γῆ σου.

Θρηνώδης θία ! σκέλεδρον τῆς γῆς ἡ πρώτη χώρα
Καὶ εἰς τὸ κενυστάφιον τοῦ Λεωνίδου τώρα
Μανδρίζονται οἱ βόες !

Τοῦ Κλεομένους, σπῆλαιον, ἡ ἀχυρῶν ὁ οἶκος
Καὶ τὰ θηρία κατοικοῦν ἡ λεία, ὁ λύκος,

Ο ΕΥΡΩΤΑΣ, καλούμενος ἀρχαιότερον Ἰμερος καὶ Μαραθῶν, νῦν δὲ κοινῶς Ἰρίς*, εἶναι ποταμὸς τῆς Ἑλλάδος διαβότος, χρηματίζας τὸ θέατρον πολλῶν ἀξιολόγων συμβάντων.

Ἀναβρῦει δὲ παρὰ τὰς πηγὰς τοῦ οὐχ ἤττον διαφημισμένου Ἀλφειοῦ, καὶ αὐτοῦ ἐνὸς τῶν σημαντικωτέρων ποταμῶν τῆς Πελοποννήσου. Κατὰ τὸν Στράβωνα καὶ Πausανίαν, καὶ ὁ Εὐρώτας καὶ ὁ Ἀλφειὸς τρέχουσι στάδια τινα ὑπὸ τὴν γῆν κεκρυμμένοι, ἔπειτα δὲ ἀναφαίνονται, καὶ ἐξερχόμενοι διαρρέουσιν ὁ μὲν τὴν Λακωνίαν, ὁ δὲ τὴν Ἥλιδα. Περὶ τοῦ Ἀλφειοῦ ὁ Πausανίας λέγει, ὅτι ἡ πρώτη αὐτοῦ πηγὴ εὐρίσκεται παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Παρθενίου ὄρους, εἰς τὴν νοτιανατολικὴν κόγχην τῆς Ἀρκαδίας, ἐπὶ τῶν μεθωρίων τῆς Ἀρκαδίας, Ἀργολίδος, καὶ Λακωνίας, εἰς τόπον λεγόμενον Φυλάκην, (Κρυὰ Βρύσις). Ἀφοῦ δ' ἐνωθῇ μὲ ρύακα ἱκανοῦ μεγέθους, ἐγγὺς τόπου καλουμένου Συμβολή (συρροή τῶν ὑδάτων), βυθίζεται ὑπὸ τὴν γῆν, καὶ πάλιν ἀναβρῦει πέντε στάδια ἐκ τῆς Ἀσέας, πλησίον τῆς πηγῆς τοῦ Εὐρώτα. Οἱ δύο ποταμοὶ συμμιγνύουσιν ἐπομένως τὰ ἑαυτῶν ὕδατα, καὶ, ἀφοῦ συνδιαρρέουσιν εἴκοσι στάδια, πάλιν καταπίνονται, καὶ πάλιν ἀναβρῦναι, ὁ μὲν Εὐρώτας εἰς τὴν Λακωνίαν, ὁ δὲ Ἀλφειὸς εἰς τὰς Πηγὰς. Ὁ Ἀγγλος περιηγητὴς συνταγματάρχης Leake ἐπιβεβαιώνει τὴν περιγραφὴν τοῦ Πausανίου· λέγων ὅτι πραγματικῶς ἠκολούθησε τὸν δρόμον τοῦ ἐν Φυλάκῃ πηγάζοντος ρυακίου (Σαρανταποτάμου κοινῶς λεγομένου) ἕως εἰς τὸ μέρος ὅπου ἐμβαίνει ὑπὸ τὴν γῆν· ὅτι ἀληθῶς ἀναβρῦει ὑπόγειος ρυαξ πέντε στάδια ἐκ τῆς Ἀσέας εἰς τόπον καλούμενον τὴν σήμερον Φραγκόβρυσιν· ὅτι μάλιστα ἐνταῦθα ὑπάρχουν δύο πηγαί, ἐκ τῆς μίας τῶν ὁποίων ὑποδέτεται ὅτι ἐξέρχονται τὰ ὕδατα τῆς παρὰ τὴν Τεγίαν λίμνης, ἐκ δὲ τῆς ἄλλης τὰ τοῦ Σαρανταποτάμου. Ἡ πρώτη ἐκ τούτων εἶναι πιθανῶς ἡ κατὰ τὸν Πausανίαν πηγὴ τοῦ Εὐρώτα. Ἀφοῦ δ' οἱ ρυακεὶς οὗτοι ἐνωθῶσι, καὶ συνδιαρρέουσιν εἴκοσι στάδια, ἐμβαίνουν εἰς λίμνην, καὶ πάλιν βυθίζονται εἰς τὴν γῆν (κοινῶς ὀνομάζονται Καταβόθραι αἱ ὑπόγειοι αὗται καταβάσεις) κατ' εὐθεῖαν δὲ πρὸς νότον τῆς ἐσχάτης Καταβόθρας, εἰς κοιλάδα τῆς Λακωνίας, πηγάζει ἐκ νέου ὁ Εὐρώτας, ὁ ὁποῖος κατὰ τὸ ὑπόγειον αὐτοῦ πῦρασμα πιθανὸν ὅτι χωρίζεται ἀπὸ τὸν ρύακα τοῦ Ἀλφειοῦ, ὡς ἐφρόνουν οἱ ἀρχαῖοι.

Ὀλίγον τι πρὸς μεσημβρίαν τῆς Σπάρτης, χεῖμαρρος καλούμενος Παντελεήμων ἐνοῦται μετὰ τοῦ Εὐρώτα, τοῦ ὁποίου τὰ ὕδατα αὐξάνονται καὶ ὑπὸ τινων ρυακῶν, καταβαίνοντων ἀπὸ τὸ Ταῦγετον, καὶ διαπερνόντων αὐλῶνας τινὰς εἰς τὴν σειρὰν τῶν χαμηλῶν γηλόφων, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἡ Σπαρτιατικὴ μητρόπολις ἦτο ποτὲ ὠκοδομημένη.

* Κατὰ τὴν παρατήρησιν τοῦ Βιλλοῦστος ὀνομάζεται ἐπὶ τοῦ μεσαιῶνος Βασιλοπόταμος, ἐπεὶ οἱ δεσπότης τῆς Πελοποννήσου ἔχον τὰς διατρυφίας τῶν εἰς τὸν Μιστράν. Γεωγ. Κοῦμα.

Ἀφοῦ δ' ὁ ποταμὸς οὗτος βρέξῃ τοὺς πρόποδας τῶν τὴν σήμερον σχεδὸν ἀοικήτων λόφων τῆς Σπάρτης, καὶ διαρρέυσῃ τὴν Σπαρτιατικὴν πεδιάδα, προβαίνει ἐλικοειδῶς διὰ μακρὰς στενῆς κοιλάδος ἕως εἰς τὸ Ἔλος, τὴν πόλιν τῶν ἀτυγῶν Εἰλωτῶν, ὅπου πίπτει εἰς τὴν θάλασσαν μετὰ τοῦ Γυθείου, τοῦ ἀρχαίου λιμένος τῆς Σπάρτης, τοῦ ὁποίου ἀρκετὰ εἰσέτι διασώζονται λείψανα, καὶ τῶν Ἀκριῶν, ἄλλου τόπου παραθαλασίου, ὅστις μόνον ἔχῃ τῆς αὐτοῦ ὑπάρξεως ἀφῆκε μικρά τινα διεσκορπισμένα τειχῶν λείψανα καὶ τὴν βάσιν ἐνὸς μόνου στύλου.

Τὸ πάλαι ὁ Εὐρώτας ἐφημίζετο διὰ τὸ πληθὺς καὶ τὸ κάλλος τῶν κύκνων, οἵτινες ἐπὶ τῶν ἡσυχῶν αὐτοῦ ὑδάτων περιέπλεον. Οἱ χαριέντες μὲν οὗτοι ὄρνεις ἔλειψαν πρὸ πολλοῦ, διαμένουν δ' εἰσέτι αἱ παρὰ τὰς ὄχθας αὐτοῦ ῥοδοδάφναι, καὶ μάλιστα οἱ πυκνοὶ καὶ ὠραῖοι καλαμώνες. Ἐκ τῶν καλαμώνων τούτων, οἱ ἀρχαῖοι Σπαρτιάται, τῶν ὁποίων σκοπὸς ἦτο νὰ μορφώσωσιν εὖρωστον ἄφοβον γενεάν, ἔκαμναν τοὺς παῖδας αὐτῶν νὰ συνάγῃσι καλάμους μὲ τὰς χεῖράς των χωρὶς μαχαίρων ἢ ἄλλου τινὸς βοηθητικοῦ ὀργάνου· οἱ κάλαμοι δὲ οὗτοι, εἰς ψάθας ἐσχηματισμένοι, ἦσαν τὰ στρώματα, τὰ σινδόνια, καὶ τὰ ἐπαπλώματα τῶν φιλοπολέμων Σπαρτιατῶν*.

Συνείδιζαν προσέτι οἱ ῥωμαῖοι οὗτοι ἄνδρες νὰ καταβυθίζωσι τὰ νήπιά των εἰς τὸν Εὐρώταν, ἵστε πρώιμα νὰ ἐγγυμνάζωσιν αὐτὰ εἰς τοῦ ψύχους τὴν δριμύτητα. Αἱ καταδύσεις αὗται πρέπει πολλάκις νὰ ἦσαν ψυχρόταται, καθότι τοὺς ἔαρινους μῆνας γεμίζεται ὡς ἐπιτοπλεῖστον ἡ κοίτη τοῦ ποταμοῦ ἀπὸ ἀναλελυμένην χιόνα, ἐκ τῶν γειτονικῶν ὄρεων κατερχομένην, διὰ δὲ τὴν βραχύτητα τοῦ δρόμου μὴ προϋφάνουσιν νὰ ὑψώσῃ τὴν θερμοκρασίαν τῆς.

Ἡ Σπαρτιατικὴ πεδιάς, ὁ ποταμὸς, καὶ τὰ περικυκλοῦντα ὄρη, ἀπηθανατισμένα ὅλα ὑπὸ τῆς ποιήσεως καὶ τῆς ἱστορίας, ἔχουν ὑπέροχον κάλλος καὶ μεγαλειότητα. Καλῆτερα δὲ βλέπονται ἀπὸ τὸ γειτονικὸν φρούριον τοῦ Μιστρά, τοποθεσίαν γεωγραφικὴν ἀξιόλογον, περὶ τοὺς 500 πόδας ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ Εὐρώτα. Τὴν θίαν ταύτην περιγράφει ὁ Συνταγματάρχης Leake ὡς ἐπομένως—

Ἐὰν πρὸς ἄρκτον, ἀνατολὰς, καὶ μεσημβρίαν ὄρη ἐξαπλοῦνται ἐνώπιον τοῦ θεατοῦ ἀπὸ τὸ ἐπὶ τῶν μεθωρίων τῆς Ἀργολίδος καὶ Ἀρκαδίας Ἀρτεμίσιον μέχρι τῆς νήσου τῶν Κυθήρων, καὶ αὐτῆς περιλαμβανομένης, ὁμοῦ μὲ μικρόν τι μέρος τοῦ Λακωνικοῦ Κόλπου. Ἡ πεδιάς τῆς Σπάρτης κεῖται ἅπασα πρὸ ὀφθαλμῶν, ἐκτὸς τῆς νοτιοδυτικῆς κόγχης, τὴν ὁποίαν ἀποκρύπτει μία ἐξοχὴ τοῦ Ταῦγέτου. Πρὸς τὸ ὅρος παρίσταται

* Οἱ κάλαμοι τοῦ Εὐρώτα, οἵτινες ἦσαν εὐδαίς, δυνατοί, καὶ ποικιλόχροοι, ἐχρησίμευαν καὶ κατὰ διαφόρους ἄλλους τρόπους. Ἐξ αὐτῶν ἔκαμναν οἱ Σπαρτιάται βελῆ, γραφικὰ κονδύλια, ζωαῖλους· ἐκ τῶν φέλλων κατεσκεύαζαν στεφάνους, τοὺς ὑποίους ἐφόρου ἐπὶ κεφαλῇ εἰς τινὰς τῶν σεμνῶν ἑορτῶν.

Θέα επίσης μεγαλοπρεπής, ἂν καὶ πάντῃ διάφορος. Αἰπός τι τοῦ Ταυγέτου, ἀμέσως ὀπισθεν τοῦ φρουρίου, τρία ἢ τέσσαρα μίλια μακρὸν, εἶναι μὲ δάσος ἐλατῶν περιβεβλημένον, καὶ τώρα βαθείως χιονοσκεπαστον· τὰς δὲ πλησιεστέρας κατωφρείας τοῦ βουνοῦ ποικίλλουσιν ἀμπελώνες, ἀγροί, καὶ ἐλαιῶνες, ἀνήκοντες εἰς χωρία τοποθετημένα ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν πλευρῶν τῆς αὐλῆς τοῦ Παντελεήμονος. Τὸ ὄμμα ἀναβαίνει τέλος εἰς τὴν ὑψίστην κορυφὴν τοῦ Ταυγέτου, κατωτέραν οὐδεμιᾶς τῶν τῆς Πελοποννήσου, μάλιστα δ' ἐπιφανεστέραν ὅποιασδήποτε διὰ τὴν ἀπότομον αὐτῆς ὀξύτητα. Εἰς τὸν Μιστράν δὲν ἤμπόρεσα νὰ μάθω κανὲν ὄνομα τοῦ ὄρους Ταυγέτου, ἐκτός τοῦ κοινοτάτου ἐκείνου, Ἄγιος Ἡλίας, ὅστις, καθὼς ἄλλοτε ὁ Ἀπόλλων, φαίνεται ὑπερῶνυμος εἰς τῶν αἰπῶν τὴν προστασίαν.

Καὶ ἀλλαχοῦ δὲ λέγει ὁ συνταγματάρχης Leake ὅτι τὰ περίχωρα τῆς Σπάρτης παριστάνουσι τὴν ὑψίστην καὶ ὠραιότατην θεωρίαν, τοιαύτην ὅποια μόλις ἐξισύται εἰς ὅποιονδήποτε μέρος καὶ αὐτῆς τῆς ζωγραφικῆς Ἑλλάδος.

Εἰς τὴν τοποθεσίαν τῆς ἀρχαίας Σπάρτης ἀνεβλάστησε κώμη ἐντὸς τριῶν ἢ τεσσάρων ἐτῶν, ἥτις τὸ παρελθὸν ἔτος συνίστατο ἀπὸ πεντήκοντα ἢ ἐξήκοντα οἴκους, καὶ τινες μάλιστα ὠραίους. Αἱ ὁδοὶ εἶναι πλατεῖαι καὶ ὀρθογώνιοι, δένδρα ἐφυτεύθησαν εἰς διάφορα μέρη, καὶ μετ' ὀλίγα ἴσως ἔτη θέλει κατασταθῇ ἡ νέα Σπάρτη μία τῶν ὠραιότατων τῆς Ἑλλάδος κωμῶν.

ΤΑ ΘΕΑΤΡΑ ΚΑΙ ΤΑ ΕΞ ΑΥΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ.

ΝΟΜΙΖΟΜΕΝ ἀναγκαῖον νὰ ὀμιλήσωμεν ὀλίγα τινὰ περὶ Θεάτρου, καὶ περὶ Θεατρικῶν παραστάσεων, καθὼς καὶ περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτῶν, θεμελιούμενοι πρὸ πάντων εἰς τὴν παλαιὰν τῶν προπατόρων μας ἱστορίαν.

Πρῶτος, φαίνεται, Θέσπις ὁ Ἀθηναῖος, ὁ ἀρχαιότερος τῶν τραγικῶν ποιητῶν, εἰσῆξε τὴν ὑπόκρισιν εἰς τὰς Θεατρικὰς παραστάσεις. Ὁ Θέσπις οὗτος, διὰ νὰ παριστάνῃ τὰ ποιήματά του, περιέφερε κινητὸν τι Θεάτρον· ἀλλὰ, κατὰ τὸν Διογένην Λαέρτιον, ὁ σοφὸς νομοθέτης τῶν Ἀθηναίων Σόλων τὸν ἐμπόδισε νὰ παριστάνῃ τὰ σκηνικά ταῦτα δράματα ὡς ψεύδους διδασκλήρια, διὰ τὸν λόγον, φαίνεται, τὸν ὅποιον μᾶς ἀναφέρει ὁ Πλούταρχος, ὅτι ἀπὸ τὰς σκηνὰς ἡ ὑπόκρισις αὕτη ἢ τὸ ψεῦδος ἤθελε μεταβῆναι ταχέως εἰς τὰ συναλλάγματα τῶν πολιτῶν· πλὴν, κατὰ δυστυχίαν, ὁ Σόλων δὲν ἠκούσθη τόσο ἀπὸ τοὺς συντοπίτας του.

Ἀκολούθως λοιπὸν ὁ Αἰσχύλος ἐβελτίωσε τὰς σκηνικάς ταύτας παραστάσεις μὲ στολὰς, καὶ ἐπὶ τοῦ Αἰσχύλου οἱ Ἀθηναῖοι κατεσκεύασαν τὸ Θεάτρον τοῦ Βάκχου ἐπὶ ξύλων καὶ ἀπὸ σανιδία· ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ τὸ Θεάτρον τοῦτο ἐγάλασεν ἑξαφνα ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν Θεατῶν, ὁ Περικλῆς τὸ ἀνήγειρε πέτρινον, τοῦ ὁποίου ὁμως αἱ παραστάσεις κατέβηλον τόσο τοὺς φιλοθεά-

μονας Ἀθηναίους, ὥστε ὠφελήθεντες τινὲς δημαγωγοὶ ἀπὸ τὴν ἀδυναμίαν τῶν ταύτην, καὶ πρὸ πάντων ὁ Ἀγύρριος, κατάρθωσαν ὥστε καὶ αὐτὰ τὰ χρήματα, τὰ ὅποια ἐσυνάζοντο διὰ τὰς χρείας τοῦ πολέμου, τὰ ὅποια καὶ στρατιωτικὰ ὀνομάζοντο, νὰ ἐξοδεύονται διανεμόμενα εἰς τοὺς πολίτας, καὶ νὰ χρησιμεύουσιν εἰς τὰ θεάματα, δηλ. τὰ στρατιωτικὰ χρήματα νὰ γένωσι θεωρικά· καὶ κατὰ τὸν νόμον τοῦτον, ὅποιος ἤθελε τολμήσειν νὰ προβάλλῃ διὰ νὰ ἐπαναφέρωσι πάλιν τὰ χρήματα ταῦτα εἰς τὴν πρώτην αὐτῶν κατάστασιν, ἡ ζημία του ὠρίζετο θάνατος.

Θέατρα δ' ἔκτισαν ἔπειτα καὶ ἄλλαι Ἑλληνικαὶ πόλεις· ἀλλὰ τὰ θεάτρα ταῦτα ἐξεθῆλυναν τόσο τοὺς Ἕλληνας, καὶ μάλιστα τοὺς Ἀθηναίους, ὥστε εὐρὼν αὐτοὺς ὁ πονηρὸς Φίλιππος προδιατεθειμένους ὡς ἐκ τούτων εἰς τὴν διαφθοράν, καὶ μεταχειρισθεὶς καὶ ἄλλα παρόμοια μέσα, τοὺς διέφθειρε τόσο, ὥστε, ἀφοῦ ἐκυρίευσεν τὰς πλειοτέρας συμμαχικὰς πόλεις τῶν, ἐπέτυχεν νὰ νικήσῃ καὶ αὐτοὺς τοὺς νικητὰς τοῦ Μαραθῶνος, τῆς Σαλαμῖνος, τῶν Πλαταιῶν, τῆς Μυκάλης, κλπ. εἰς τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ μάχην, εἰς τὴν ὁποίαν κατέστρεψε καὶ τὴν αὐτονομίαν τῶν.

Τὰ αὐτὰ σχεδὸν ἠκολούθησαν καὶ εἰς τὴν Ῥώμην· ἐπειδὴ, δοθέντες οἱ κατακτηταὶ οὗτοι τοῦ κόσμου ἔπειτα εἰς τὰς Θεατρικὰς παραστάσεις, ἔφθασαν εἰς τοιαύτην ἀναισθησίαν, ὥστε νὰ μὴν ἐπιθυμῶσιν ἄλλο, κατὰ τὸν Ἰουβενάκιον, εἰμὴ ἄρτον καὶ θεάτρα· ὅθεν καὶ ὡς ἐκ τῆς ἡδιστῆς τῶν ταύτης καταστάσεως, ὄχι μόνον ἔχασαν τὴν ἀνδρείαν καὶ ἐλευθερίαν τῶν, ἀλλ' ὑπέφεραν καὶ τὸν μεγαλῆτερον ζυγόν. Ἀλλ' ὁμως ἄξιον περιεργείας εἶναι τὸ κτισθὲν τότε ἀπὸ τὸν Σκαῦρον εἰς τὴν Ῥώμην Θεάτρον. Τὸ Θεάτρον τοῦτο ἦτο τρίπατον μὲ διαφόρους στοὰς, εἶχε τριακοσίας τριάκοντα στήλας, ἦτο στολισμένον μὲ ἀνδριάντας ὀρειχαλκίους καὶ ἄλλους, ἐχωροῦσεν ὑπὲρ τὰς 80,000 ψυχὰς· εἰς ἓνα λόγον, εἰς τὴν οἰκοδομὴν αὐτοῦ ἐξωδεύθησαν τὸν καιρὸν ἐκεῖνον, ὅποτε τὰ πολύτιμα μέταλλα εἶχον σχεδὸν ἑξαπλασίαν τιμὴν, ὑπὲρ τὰ 14,000,000 δρῶμῶν· ἀλλ' εἰς τί ἐχρησίμευσαν ὅλα ταῦτα; ὑποδούλωσιν τῶν Ῥωμαίων καὶ εἰς τὸν ἀφανισμόν Ῥώμης. Καὶ βέβαια, ὅταν λαὸς τις μεταβαίνει τὸν ἡρώισμὸν εἰς τὴν πολυτέλειαν καὶ ἡδοναίαν, καὶ τρόπον τινὰ γυναικωδῇ, ὄχι μόνον χάνει πᾶν γενναῖον αἶσθημα, πᾶν φρόνημα ἐλευθερίας, ἀλλὰ χάνει καὶ αὐτὴν τὴν πολιτικὴν του ὑπαρξίν, ἐπειδὴ καταντᾷ σχεδὸν ἀδύνατος πλέον εἰς τὸ νὰ τὴν ὑπερασπίσῃ.

Πρώτη λοιπὸν αἰτία τῆς καταστροφῆς τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς παντοδυνάμου Ῥώμης ὑπῆρξαν τὰ θεάτρα.

Τὰς κατακτήσεις δὲ τῆς Ῥώμης κυριεύσαντες διάφοροι βάρβαροι λαοί, ἔφεραν μεθ' ἑαυτῶν καὶ τὴν βαρβαρότητα τῶν μόνων, ὡς ἐκτῆς ὁποίας ἀρκετοὺς αἰῶνας ὁ κόσμος, καὶ μάλιστα ἡ δυτικὴ Εὐρώπη, εὕρισκετο εἰς ἐλεεινὴν κατάστασιν· ὁ κόσμος λοιπὸν ἀλλάζας τότε φάσιν, ἥλλαξε καὶ ἥδη, μὲ τὰ ὅποια ὀλίγον ἐσυμβιβά-